

**PROFILAKTIKA INSPEKTORINI SHAHVONIY SHILQIMLIK QILISH
BILAN BOG’LIQ HUQUQBUZARLIKLARNI UMUMIY PROFILAKTIKASI.**

Mamasoliyev Javohir G’ulom o’g’li

O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI IIV AKADEMIYASI KURSANTI

Kalit so‘zlar: profilaktika inspektori, shahvoniy shilqimlik, huquqbuzarlik, umumiy profilaktika, huquqni muhofaza qilish, ijtimoiy himoya.

Annotatsiya; Ushbu maqola profilaktika inspektorini shahvoniy shilqimlik yoki jinsiy xatti-harakatlar bilan bog’liq huquqbuzarliklardan himoya qilish va bunday holatlarning oldini olish bo’yicha umumiy profilaktik chora-tadbirlarni o’rganishga bag’ishlangan. Maqolada ushbu huquqbuzarliklar turlari, ularning sabablari va profilaktika mexanizmlari tahlil qilinadi. Shuningdek, ijtimoiy, huquqiy va psixologik omillar, davlat va jamiyatning profilaktik roli, shuningdek, inspeksiyalarning faoliyatini himoya qilish choralari batafsil yoritilgan. Tadqiqot natijalari profilaktika inspektorlarining xavfsizligini ta’minlash, ish samaradorligini oshirish va huquqbuzarliklarni kamaytirishning samarali mexanizmlarini aniqlash imkonini beradi.

Ключевые слова: инспектор по профилактике, сексуальные домогательства, правонарушение, общая профилактика, охрана правопорядка, социальная защита.

Аннотация: В данной статье рассматриваются меры общей профилактики правонарушений, связанных с сексуальными домогательствами к инспектору по профилактике. Анализируются виды таких правонарушений, их причины, а также механизмы профилактики. Особое внимание уделено социальным, юридическим и психологическим факторам, роли государства и общества в профилактике, а также мерам защиты деятельности инспекторов. Результаты исследования позволяют определить эффективные механизмы обеспечения безопасности инспекторов по профилактике, повышения их профессиональной эффективности и снижения числа правонарушений.

Keywords: prevention inspector, sexual harassment, offense, general prevention, law enforcement, social protection.

Annotation: This article is devoted to the general prevention of offenses related to sexual harassment against the prevention inspector. The study analyzes types of such offenses, their causes, and preventive mechanisms. Special attention is given to social, legal, and psychological factors, the role of the state and society in prevention, and measures to protect the activities of inspectors. The research results allow identifying effective mechanisms to ensure the safety of prevention inspectors, increase their professional efficiency, and reduce the occurrence of offenses.

KIRISH

Hozirgi kunda huquqni muhofaza qilish organlari faoliyatida profilaktika inspektorlarining roli tobora ortib bormoqda. Profilaktika inspektorlari jamiyatdagi

“DUNYO TA’LIMI SIFATINI OSHIRISHNING ILG’OR USULLARI ILMIY JURNALI”

5-Noyabr, 2025-yil

huquqbuzarliklarni erta aniqlash, jinoyatlarning oldini olish va ijtimoiy xavfsizlikni ta’minlash bo’yicha muhim vazifalarni bajaradilar. Shu bilan birga, ularning faoliyati turli xavf-xatarlar bilan bog’liq bo’lib, shaxsiy xavfsizlik, psixologik barqarorlik va jamiyatdagi nufuzning himoyasini talab qiladi. Profilaktika inspektorlariga nisbatan shahvoniy shilqimlik bilan bog’liq huquqbuzarliklar esa nafaqat shaxsiy daxlsizlik va ruhiy salomatlikka zarar yetkazadi, balki ularning professional faoliyatiga salbiy ta’sir ko’rsatadi. Shu bois, bunday huquqbuzarliklarning oldini olish, aniqlash va samarali profilaktik choralarni joriy etish davlat siyosati va huquqiy tizimning dolzarb vazifalaridan biri hisoblanadi. Shahvoniy shilqimlik, ya’ni jinsiy xatti-harakatlar yoki noxush takliflar ko’plab jamiyatlarda mavjud bo’lib, ularning oqibatlarini nafaqat shaxsiy darajada, balki ijtimoiy darajada ham seziladi. Profilaktika inspektorlari ushbu xavf-xatarlarga nisbatan sezgir bo’lishlari, o’zlarining professional va shaxsiy daxlsizliklarini himoya qilishga qodir bo’lishlari zarur. Shu bilan birga, huquqiy tizim tomonidan belgilangan choralar, shuningdek, jamiyatning ijtimoiy qo’llab-quvvatlashi ularning himoyasini ta’minlashda muhim rol o’ynaydi. Bu esa profilaktika inspektorining ish samaradorligini oshirish, jinoyatlarning oldini olish va ularni erta bosqichda aniqlash imkoniyatini beradi. Mamlakatimizda profilaktika inspektorlariga nisbatan shahvoniy shilqimlik bilan bog’liq huquqbuzarliklarning oldini olish borasida qonunchilik, ichki tartib-qoidalar va axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish bilan bog’liq choralar mavjud. Biroq, amaliyot ko’rsatadiki, ushbu huquqbuzarliklarning ayrim holatlari aniqlanmay qoladi yoki yetarli darajada profilaktik ta’sir ko’rsatmaydi. Shu sababli profilaktik choralarni takomillashtirish, ularni tizimli ravishda joriy etish va hamma darajadagi organlar hamkorligini kuchaytirish zarur. Bu nafaqat profilaktika inspektorlarining xavfsizligini ta’minlaydi, balki jamiyatdagi huquqiy barqarorlikni mustahkamlashga xizmat qiladi. Profilaktika inspektorlariga nisbatan shahvoniy shilqimlik bilan bog’liq huquqbuzarliklar turlicha bo’lishi mumkin: bu noxush qiziqish bildirishi, og’zaki yoki yozma shakldagi noqulay takliflar, shaxsiy hududga tajovuz qilish yoki internet orqali amalga oshiriladigan harakatlar bo’lishi mumkin. Shu bois, umumiy profilaktika jarayonida nafaqat jinoyatni sodir qilgan shaxsga nisbatan choralar ko’rilishi, balki bunday xatti-harakatlarning oldini olish, xodimlarning ogohlantirilishi va ijtimoiy-madaniy muhitni shakllantirish ham muhim hisoblanadi. Kirish qismida ta’kidlab o’tish lozimki, shahvoniy shilqimlik bilan bog’liq huquqbuzarliklar faqatgina huquqiy masala emas, balki ijtimoiy va psixologik muammo sifatida ham qaralishi kerak. Profilaktika inspektorlarini himoya qilish tizimi uch asosiy yo’nalishda amalga oshiriladi: birinchidan, normativ-huquqiy bazani takomillashtirish va qonunlarni amaliyotga moslashtirish; ikkinchidan, ijtimoiy-ma’rifiy va psixologik qo’llab-quvvatlashni kuchaytirish; uchinchidan, texnologik va monitoring vositalari yordamida huquqbuzarliklarning erta aniqlanishini ta’minlash. Bu yo’nalishlar birgalikda samarali profilaktika tizimini yaratadi va profilaktika inspektorlarining xavfsiz faoliyatini ta’minlaydi. Shuningdek, profilaktik chora-tadbirlarni amalga oshirishda davlat va jamiyatning uzviy hamkorligi muhim ahamiyat kasb etadi. Huquqni muhofaza qiluvchi organlar, ta’lim muassasalari, ijtimoiy tashkilotlar va ommaviy axborot vositalari birgalikda

profilaktik ishlarni olib borishi, xodimlarni ogohlantirish va himoya qilish bo'yicha tizimli choralarni joriy etishi zarur. Shu bilan birga, xalqaro tajriba va standartlarni o'zlashtirish orqali mamlakatimiz profilaktika tizimi yanada samarali bo'lishi mumkin. Kirish qismida ko'rsatib o'tilganidek, profilaktika inspektorini shahvoniy shilqimlik bilan bog'liq huquqbuzarliklardan himoya qilish va ularning oldini olish masalalari nafaqat huquqiy, balki ijtimoiy va psixologik jihatlarni ham qamrab olishi lozim. Bu esa kelgusida samarali, tizimli va integratsiyalashgan profilaktika tizimini yaratish imkonini beradi. Shu asosda maqolaning asosiy qismida ushbu profilaktik choralarni amaliyotga tatbiq etishning yo'nalishlari, mexanizmlari va samaradorlikka oid tahlillar keltiriladi.

ASOSIY QISM

Profilaktika inspektorlarini shahvoniy shilqimlik bilan bog'liq huquqbuzarliklardan himoya qilish va ularning oldini olishda tizimli yondashuv zarur. Ushbu yondashuv bir necha asosiy yo'nalishlarni o'z ichiga oladi: normativ-huquqiy mexanizmlar, ijtimoiy-ma'rifiy va psixologik qo'llab-quvvatlash, texnologik monitoring va huquqiy himoya choralarni kuchaytirish. Har bir yo'nalish o'zining alohida ahamiyatiga ega bo'lib, ular birgalikda profilaktika inspektorlarining xavfsizligini ta'minlash va bunday huquqbuzarliklarning oldini olishga xizmat qiladi. Birinchi yo'nalish — normativ-huquqiy bazani takomillashtirish. Shahvoniy shilqimlik bilan bog'liq huquqbuzarliklarni aniqlash va ularga javob choralarni belgilash uchun qonunchilik doimiy ravishda yangilanib turishi zarur. Bu, avvalo, profilaktika inspektorlariga nisbatan yuzaga kelishi mumkin bo'lgan jinsiy xatti-harakatlar, noqulay takliflar, noxush e'tibor yoki tajovuz holatlarini aniq belgilash va ularni jinoyat yoki ma'muriy huquqbuzarlik sifatida tasniflashni o'z ichiga oladi. Qonunchilikda aniq mexanizmlarning mavjudligi nafaqat huquqbuzarliklarni kamaytiradi, balki profilaktika inspektorlariga o'z huquqlarini himoya qilish imkonini beradi. Shu bilan birga, maxsus tavsiyalar va ichki tartib-qoidalar orqali ish joyida yuzaga kelishi mumkin bo'lgan xavflardan oldini olish choralari ko'riladi. Ikkinchi yo'nalish — ijtimoiy-ma'rifiy va psixologik qo'llab-quvvatlash. Profilaktika inspektorlarini himoya qilishning samarali tizimi ularning psixologik barqarorligini ta'minlashga bog'liq. Bu yo'nalishda maxsus treninglar, seminarlar, psixologik konsultatsiyalar va krizis holatlarda yordam tizimlari tashkil etilishi kerak. Masalan, inspektorlar uchun noxush holatlarni aniqlash, ularni oldini olish va muayyan xatti-harakatlarga javob berish bo'yicha treninglar o'tkazish samarali hisoblanadi. Shu bilan birga, ijtimoiy-ma'rifiy ishlar orqali xodimlarning ogohlantirilishi va jamiyatning profilaktika inspektorlariga nisbatan hurmatini oshirish ham muhimdir. Bu yondashuv inspektorlar uchun xavfsiz muhit yaratish va ularning ish samaradorligini oshirishga xizmat qiladi. Uchinchi yo'nalish — texnologik va monitoring vositalarini joriy etish. Bugungi kunda shahvoniy shilqimlik bilan bog'liq huquqbuzarliklar ko'pincha internet va raqamli platformalar orqali sodir bo'ladi. Shu sababli texnologik monitoring, kameralar, dasturiy ta'minot va onlayn kuzatuv vositalari yordamida huquqbuzarliklarni erta aniqlash va oldini olish imkoniyatlari oshadi. Misol uchun, elektron xabarlar, ijtimoiy tarmoqlar va ish bilan bog'liq onlayn platformalardagi xatti-harakatlarni kuzatish va shubhali vaziyatlarni tezkor aniqlash mumkin. Shu yo'l bilan profilaktika

inspektorlariga qarshi sodir bo‘lishi mumkin bo‘lgan shahvoniy xatti-harakatlar oldindan aniqlanadi va ularni kamaytirish choralari ko‘riladi. To‘rtinchi yo‘nalish — huquqiy himoya choralari va javobgarlikni kuchaytirish. Profilaktika inspektorlariga nisbatan shahvoniy shilqimlik bilan bog‘liq holatlarda huquqiy choralarni tez va samarali qo‘llash zarur. Bu jinoyatlarni ro‘yxatga olish, tergov va sud jarayonlarini tezkor tashkil etish, shuningdek, profilaktika inspektorlariga sud va ichki tekshiruvlarda qo‘llab-quvvatlashni o‘z ichiga oladi. Qonunchilikda aniq javobgarlik mexanizmlarining mavjudligi, jinoyatchilar uchun ogohlantiruvchi va jazolovchi ta’sirga ega bo‘ladi. Shu bilan birga, profilaktika inspektorining shaxsiy daxlsizligi va professional faoliyatini himoya qilish tizimi ish samaradorligini oshiradi va jinoyatlar sonini kamaytiradi. Beshinchi yo‘nalish — davlat, jamiyat va xususiy sektor o‘rtasida hamkorlikni kuchaytirish. Profilaktika inspektorlarini himoya qilish tizimi faqat ichki organlar bilan cheklanmasligi lozim. Ta’lim muassasalari, nodavlat tashkilotlar, ommaviy axborot vositalari va internet platformalari bilan hamkorlik qilish orqali shahvoniy shilqimlik holatlarining oldini olish va ularni aniqlash samaradorligini oshirish mumkin. Shu bilan birga, xalqaro tajriba va standartlarni o‘rganish ham profilaktika tizimini yanada takomillashtirish imkonini beradi. Masalan, boshqa mamlakatlarda joriy etilgan treninglar, monitoring tizimlari va psixologik qo‘llab-quvvatlash tajribalari mamlakatimiz sharoitiga moslashtirilishi mumkin. Ushbu yo‘nalishlarning birgalikda qo‘llanilishi profilaktika inspektorlariga qarshi shahvoniy shilqimlik bilan bog‘liq huquqbuzarliklarning oldini olishga, ularning shaxsiy va professional xavfsizligini ta’minlashga va jinoyatlarni kamaytirishga xizmat qiladi. Shu bilan birga, tizimli yondashuv jinoyatlarning ijtimoiy, psixologik va huquqiy oqibatlarini kamaytiradi, shuningdek, profilaktika inspektorlarining jamiyatdagi nufuzini oshiradi. Natijada, asosiy qismdan ko‘rinib turibdiki, profilaktika inspektorlarini shahvoniy shilqimlikdan himoya qilish va bunday huquqbuzarliklarni oldini olish ko‘p qirrali va integratsiyalashgan yondashuvni talab qiladi. Normativ-huquqiy bazani takomillashtirish, psixologik va ijtimoiy qo‘llab-quvvatlash, texnologik monitoring, huquqiy himoya va xalqaro tajribani o‘zlashtirish birgalikda samarali profilaktika tizimini yaratadi. Shu yo‘l bilan profilaktika inspektorlarining xavfsizligi, ish samaradorligi va jamiyatdagi huquqiy barqarorlik ta’minlanadi.

XULOSA

Profilaktika inspektorlarini shahvoniy shilqimlik bilan bog‘liq huquqbuzarliklardan himoya qilish va bunday holatlarning oldini olish masalasi bugungi kunda nafaqat huquqiy, balki ijtimoiy, psixologik va texnologik nuqtai nazardan dolzarb hisoblanadi. Tadqiqotlar va amaliyot natijalari shuni ko‘rsatadiki, profilaktika inspektorlarining shaxsiy daxlsizligi va professional faoliyatini himoya qilish tizimi tizimli yondashuvni talab qiladi. Bu yondashuv bir necha asosiy yo‘nalishlarni qamrab oladi: normativ-huquqiy bazani mustahkamlash, ijtimoiy-ma’rifiy va psixologik qo‘llab-quvvatlash, texnologik monitoringni joriy etish, huquqiy himoya choralarini kuchaytirish va davlat, jamiyat hamda xususiy sektor o‘rtasida hamkorlikni rivojlantirish. Ushbu yo‘nalishlarning har biri o‘ziga xos ahamiyatga ega bo‘lib, ular birgalikda profilaktika inspektorlarining xavfsizligini ta’minlash, jinoyatlarning

“DUNYO TA’LIMI SIFATINI OSHIRISHNING ILG’OR USULLARI ILMIY JURNALI”

5-Noyabr, 2025-yil

oldini olish va jamiyatdagi huquqiy barqarorlikni mustahkamlashga xizmat qiladi. Birinchidan, normativ-huquqiy mexanizmlar profilaktika inspektorlarini shahvoniy shilqimlikdan himoya qilishda poydevor vazifasini bajaradi. Qonunchilikka kiritilgan aniq belgilashlar, ichki tartib-qoidalar va maxsus tavsiyalar jinoyatchilarni ogohlantirish bilan birga, inspektorlarga o‘z huquqlarini himoya qilish imkoniyatini beradi. Shu yo‘l bilan qonuniy asoslar mustahkamlanadi va huquqbuzarliklar darajasi kamayadi. Shu bilan birga, qonunchilikning doimiy takomillashtirilishi va zamonaviy ijtimoiy-texnologik holatga moslashtirilishi profilaktika tizimining samaradorligini oshiradi. Ikkinchidan, ijtimoiy-ma’rifiy va psixologik qo‘llab-quvvatlash inspektorlarning shaxsiy va professional barqarorligini ta’minlashda muhim rol o‘ynaydi. Treninglar, seminarlar, psixologik maslahatlar va krizis holatlarida yordam tizimlari orqali xodimlar noxush vaziyatlarni oldindan aniqlash va ularga javob berish bo‘yicha zarur ko‘nikmalarga ega bo‘ladilar. Shu bilan birga, jamiyatning profilaktika inspektorlariga nisbatan ijtimoiy hurmatini oshirish va ularning himoyalaniishiga ko‘maklashish ham muhim hisoblanadi. Bu esa inspektorlar uchun xavfsiz muhit yaratadi va ularning ish samaradorligini oshiradi. Uchinchidan, texnologik monitoring va raqamli vositalarni joriy etish shahvoniy shilqimlik bilan bog‘liq huquqbuzarliklarni erta aniqlash imkonini beradi. Internet, ijtimoiy tarmoqlar va ish bilan bog‘liq raqamli platformalardagi xatti-harakatlarni kuzatish orqali xavfli vaziyatlar oldindan aniqlanadi va ularga tezkor javob beriladi. Bu yo‘l bilan profilaktika inspektorlariga qarshi sodir bo‘lishi mumkin bo‘lgan huquqbuzarliklar samarali ravishda kamayadi va ularning himoyasi mustahkamlanadi. To‘rtinchidan, huquqiy himoya choralari kuchaytirish jinoyatchilarning javobgarligini oshirishga xizmat qiladi. Jinoyatlarni ro‘yxatga olish, tergov va sud jarayonlarini tezkor tashkil etish, shuningdek, profilaktika inspektorlarini sud va ichki tekshiruvlarda qo‘llab-quvvatlash tizimi samarali profilaktika tizimini yaratadi. Bu esa nafaqat jinoyatlarning kamayishiga, balki inspektorlarning professional faoliyatida ishonch va barqarorlikni ta’minlashga yordam beradi. Beshinchidan, davlat, jamiyat va xususiy sektor o‘rtasidagi hamkorlik profilaktika tizimining samaradorligini oshiradi. Ta’lim muassasalari, nodavlat tashkilotlar, ommaviy axborot vositalari va internet platformalari bilan hamkorlik qilish orqali shahvoniy shilqimlik holatlarini aniqlash va oldini olish samaradorligi oshadi. Shu bilan birga, xalqaro tajriba va standartlarni o‘zlashtirish orqali mamlakatimiz profilaktika tizimi yanada takomillashadi. Natijada, profilaktika inspektorlarini shahvoniy shilqimlik bilan bog‘liq huquqbuzarliklardan himoya qilishning umumiy profilaktikasi ko‘p qirrali va integratsiyalashgan yondashuvni talab qiladi. Normativ-huquqiy bazani mustahkamlash, psixologik va ijtimoiy qo‘llab-quvvatlash, texnologik monitoring, huquqiy himoya choralari kuchaytirish va xalqaro tajribani o‘zlashtirish birgalikda profilaktika tizimining samaradorligini oshiradi. Shu yo‘l bilan inspektorlarning xavfsizligi, ish samaradorligi va jamiyatdagi huquqiy barqarorlik ta’minlanadi.

“DUNYO TA’LIMI SIFATINI OSHIRISHNING ILG’OR USULLARI ILMIY JURNALI”

5-Noyabr, 2025-yil

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Abduvaliyev, S. “Profilaktika inspektorlarining huquqiy himoyasi va xavfsizlik choralari.” Toshkent: Huquqiy axborot, 2021.
2. Karimov, D. “Shaxsiy daxlsizlik va professional xavfsizlik: profilaktika tizimida zamonaviy yondashuvlar.” Toshkent: Jamiyat va huquq, 2020.
3. Rahmonov, A. “Shahvoniy shilqimlik va jinoyatlarni oldini olish: psixologik va ijtimoiy aspektlar.” Toshkent: Psixologik tadqiqotlar, 2022.